

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elsején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi titkár.

Kiadó és laptulajdonos:
a **Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Aréna-út 64. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Borbély Sándor elnökhöz küldendő
Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:
tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnok nevére küldendők
Sopron, Siketnémák intézete.

A siketek és némák oktatásának reformatiója.

Idestova másfélszáz esztendeje annak, hogy Abbé de l'Épée az ő siketnéma tanítványait a franciának nevezett jelelő mód szerint tanította.

Több, mint száz év telt el azóta is, hogy Heinicke a németnek mondott hangzó-beszéd siketnéma-oktatási módszert megalapította. „Mert belátta, hogy a siketnémák csak akkor boldogulhatnak a gyakorlati életben, ha a hangbeszédben jártasak“.*)

A két módszer-alapító működése nyomán a tanítási eljárás irányában hosszas küzdelem keletkezett a szakférfiak között, míg végre 1880-ban a milánói kongresszuson „győzött“ a német-módszer, a Lautsprachmethode.

E győzelem után 1900-ban mégis örömeinkkel üdvözlöttük a mi tantervünket abból az alkalomból, hogy napvilágot látott. Örömnünkben németre is lefordítottuk, hogy germán kollégáinknak is megmutassuk a „magyar módszert“.**)

Tantervünk megjelenése óta is eltelt immár tizenkét esztendő. Éppen elég idő arra, hogy teljesíthette, ha tudta, a hozzá fűzött várakozásokat.

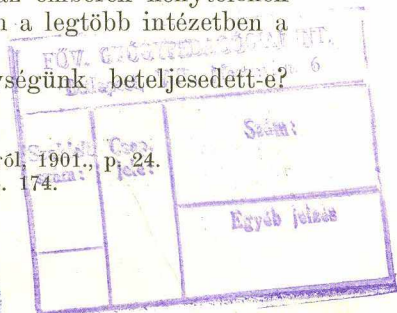
Hogy a német-módszer diadala mennyire vitte előbbre a siketnémák sorsát, arra nézve jellemző Scholtzknak ez a híradása:

„Nagyszerű eset történt — mint olvasom — Németországban. Pföhl, orosz tanácsos, siketnéma fiát egy németországi intézetben óhajtja elhelyezni. E célból személyesen látogat el több intézetbe. Hallgatja a gyermekek beszédjét és mind szomorúbbá lesz. A végén kifakad: Inkább jeleljen a fiam, semhogy az emberek kénytelenek legyenek oly beszédet meghallgatni, amilyen a legtöbb intézetben a fülünkbe cseng.“ (M. Gyp. 1912. p. 73.)

És vajjon a tantervbe vetett reménységünk beteljesedett-e?

*) Klis: Közérdekű tudnivalók a siketnémákról. 1901., p. 24.

**) V. ö. Magyar Siketnéma-Oktatás 1912., p. 174.

Növendékeinket a műveltségnek magasabb színvonalára emeljük-e; Nagyobb beszédképességgel ruházzuk-e fel őket ma, mint a tanterv megjelenése előtt tettük? Egyáltalában közelebb vagyunk-e ma a tanterv kitűzte célhoz, mint a tanterv megjelenésének idejében voltunk? Előbbre vitte-e oktatásügyünket a tanterv?

Ha ezeket a kérdéseket a társadalomhoz intézzük, a válasz: hogy tanítási eredményeinktől el van ragadtatva. Dícsérettel emlegeti a mi türelmünket; és szinte sablonosan látja meg mindegyik laikus látogatója intézeteinknek a mi munkánkban a feláldozott emberfeletti erő-energiát. A laikus közönségnek ez a jó véleménye rólunk azonban nem újabb keletű. Az elragadtatást szemléltük, tanításunk nehézségeit és türelmünket méltányolni épp így hallottuk a tanterv megjelenése előtt is. Sőt a régi írások bizonyítják, hogy intézeteink tanítási eredményeitől a társadalom kezdetben is el volt ragadtatva. Oktatásügyünk fejlődése tehát a társadalom véleménye alapján nem mutatható ki.

Az állam válasza a fenti kérdésekre — amint az a miniszteri biztosoknak velünk is közölt jelentéseiből, az ezek folyományát tevő kormányrendeletekből és a kormánynak rólunk való atyai gondoskodásából is látszik: — hogy felsőbbségünk a munkánk eredményével általában mindig meg volt és ma is meg van elégedve. Mégis az 1900-ban kiadott tantervet azóta kétszer is, 1903-ban és 1907-ben, módosította. Ami azt mutatja, hogy habár a munkaeredménnyel az egyes esetekben meg is van elégedve, véleménye szerint az általános eredményt még sem látta javúlni a kívánt mértékben a multhoz képest. Oktatásügyünk haladását tehát az állam válaszából szintén bajos kimutatni.

Nem marad más hátra, mint a szakemberek ítéletét megtudni oktatásunk mai eredményeiről. Az utolsó évi szakirodalomban találjuk a következő idevágó szakvéleményeket.

„ . . . a kiejtéssel sehogysem vagyunk megelégedve.“ (M. Gyp. 1912. p. 71.)

„ . . . bizony mindegyikünknek őszintén be kell vallania, hogy a siketnéma önállóságához, helyes, egészséges gondolkodásához még igen sok szó fér.“ (M. S. O. 1912. p. 132.)

„Ugy tapasztalom, hogy a siketnémáknak körülbelül 60%-át bevezethetjük a magyar beszéd gyönyörű épületébe, a többi az előcsarnokban marad, néhány az odavezető lépcsőkre is alig tud felkapaszkodni. Csak ennyi az igazság ma.

Az I. osztály 15 képzelhető növendékéből tehát 10 megtanulhat úgy, ahogy beszélni. A többi elmarad, elhull. Vizsgálódásunk tárgyává is csupán e 10 gyermek beszédjét tehetjük.“ (M. Gyp. 1912. p. 72.)

„ . . . semmi szín alatt sem szabad megelégednünk a mostani eredménnyel.“ (M. S. O. 1912. p. 47.)

„Szép, férfias munka a mi munkánk. Gárdánk tetterővel, becsüggyal, alkotni akarással megy, siet reggelenként az iskolába, ott emberfeletti erővel izzad és dolgozik s a végén fáradt, remegő inakkal távozik. A munka szép, de az eredmény nem az. Nagy bajok

vannak nálunk. Az első baj az, hogy a siketnémáink hangja minden, csak jó és érthető nem; a második pedig az, hogy növendékeink nem tudnak beszélni. Elég.“ (M. S. O. 1913. p. 2.)

Elég bizony, mert hiszen a tanterv szerint is előbb még beszélni tanítandó meg a néma, hogy a gyakorlati életben szükséges elméleti ismereteket elsajátíthassa. Elég, mert el lehet képzelni azt a színvonalat, amelyen növendékeink az elméleti ismeretek terén vannak, evvel a beszédtanítási eredménnyel.

Ezeket az idézeteket nem én mondom. Én csak megerősítem a magam tapasztalásával, amit 18 év alatt szereztem, a siketek és némák tanítása közben.

De megerősíthetem hivatalos adatokkal is. — A budapesti állami siketnéma-intézet 1908 óta feljegyzi azokat az eseteket, amelyekben az intézet tanárai bíróságoknál, hatóságoknál, siketnémák szakértő-tolmácsaiként szerepelnek. Az öt év alatt összesen 153 esetet jegyeztünk fel. Az a körülmény, hogy az érdekelt siketnéma tanulatlan-e, vagy intézetet végzett, nincs mindegyik esetben megjelölve. Mégis 18 olyan esetet találtam, amelyben a tolmácsolt siketnéma „tanult“ vagy „képzett“ volt, amelyekben tehát az intézetekből kikerült siketnéma a beszédjének a bíróságnál, a hatóságnál nem vehette hasznát.

A tanterv, amelyet a magyar siketnéma-oktatás legtekintélyesebb szakférjai csináltak, az elérendő eredményt úgy állapítja meg, hogy „amit az érzéküeknél az 1—6. évig tartó családi iskola és a 6—12. évig tartó népiskola végez, azt kívánja lehetőleg elérni a siketnémák iskolája egymaga.“ Képzeliük el már most, hogy a kormány a szakemberek által meghatározott ezt a mértéket szó szerint veszi, milyen szomorú eredménye lehetett volna annak reánk nézve, ha tanítványaink beszédképessége szerint ítélte volna meg a működésünket. Bizony-bizony csak felsőbbségünk bölcsességének köszönhetjük, hogy egyikünk-másikunk a kenyerével nem fizetett a legnagyobb erőmegfeszítéssel elért minimum-beszéderedményért. Annak köszönhetjük, hogy munkánk ellenőrzésénél a kormány jóakarátulag mindig figyelembe vette az elélünk tornyosuló akadályokat is, amelyek miatt nem érhetünk el a mainál szebb eredményeket. És legtöbbször nem is az eredményt, hanem a kötelességteljesítés mértékét nézte. Kötelességünket pedig mindannyian becsületesen teljesítettük, ebben a tekintetben lelkiismeretünk nyugodt.

De nem nyugodhatunk bele abba, hogy emberfeletti fáradozásunknak ily aránytalanul csekély eredménye legyen. Nem tudunk belenyugodni abba, hogy munkánknak becsét türelmünk és fáradozásunk méltánylásával csak a jóakarát adhasson és adjon. Nem tekinthetjük a siketek és némák oktatásának mai állapotát változhatatlannak. A nemes becsvágy ösztönöz, hogy változtassunk rajta. A jobbra való törekvés indította a Siketnéma Intézeti Tanárok Országos Egyesületét is arra, hogy egyéb bizottságai közt a reform-bizottságot is megalakítsa.

És ebben a törekvésünkben számíthatunk a szülők, a társadalom, az állam és valamennyi kolléga támogatására, mert a szülők is,

a társadalom is, az állam is, végül mink magunk is a közönségesnél sokkal nagyobb áldozatot fordítunk a siketnéma-oktatás javára — részint tőke-, részint munka-energia alakjában. Valamennyiünk érdeke tehát — a közvetlenül érdekeltekről, a siketektől és némákról nem is szólva, — hogy munkánknek eredménye a mainál sokkal nagyobb legyen.

Ebben a törekvésben egyek lehetünk mind, ahányan vagyunk.

De még ha nem lehetnénk is egyek, annyi bizonyos, hogy az eddigi úton meg nem maradhatunk. Nem maradhatunk, mert ezen az úton előre nem juthatunk soha. Ott tartunk immár, hogy alig mondhat bárki is olyan tanítási elvet, amit legalább is ezerszer ne hallottunk vagy olvastunk volna; és nem mondhat senki olyan tanításbeli igazságot, aminek az ellenkezőjét is ne tudnók éppoly fényesen bebizonyítani. A lelkeket kétség kezdi megszállni oktatásunk eredményessége iránt. Ez az állapot kínos reánk nézve. Várjuk a Messiást. Aki megmutassa nekünk a haladás útját.

Várjuk. Pedig már rég megérkezett. Példájával napról-napra tanít. Mi azonban megmaradtunk írástudóknak és farizeusoknak. Ecce homo! A sokaktól megfeszített természettudomány a mi Messiásunk. Amely az utóbbi évtizedekben csodálatos haladásnak indult és képzeletet felülmúló eredményeivel a világot egyik ámulatból a másikba ejti. A haladás útját és módját a természettudomány fejlődésének már megtett útja mutatja meg nekünk. Mutatja már régen. De eddig hiába.

A természettudomány is, amely évezredek múlta tekinthet vissza, igen sokáig volt a mienkhez hasonló állapotban. Amíg általános elvekből, elvont fogalmakból, föltevésekből indult ki, addig az ismereteket nem bővíthette; addig csak tévedést tévedésre halmozott össze. Még ha alaptételei helyesek voltak is, a továbbfejlesztés folyamán becsúszott legkisebb hiba folytán csak a tévedéseknek nagysága és száma növekedett.

Határtalan haladásnak a természettudomány csak azóta indult, hogy Baco sürgetésére elfogadta az induktív vizsgálódási módszert. A tudomány haladása ugyanis a helyeseknek elismert fogalmak gyarapodásából áll. A természettudomány fogalmai pedig csak az egyes természeti jelenségekből kiinduló vizsgálódási módszer, az indukció útján gyarapodhattak. Akkor, amidőn nem az előre feltett törvényre keresett a természeti jelenségek között bizonyítékokat, hanem a természetet magát vizsgálván előbb, az egyes tüneteknek kereste a közös tulajdonságait, és ezekből a közös tulajdonságokból állapította meg a tünetekben rejlő törvényszerűséget.

Ha most a mi oktatásügyünk meddőségének az okát meg akarjuk állapítani, nem kell egyebet tennünk, mint az analógia szerint figyelmünket csupán az oktatásügyünk kérdéseinek vizsgálati módszerére fordítanunk.

A szakirodalomban mindenekelőtt és legtöbbször a „siketnéma“ szó tűnik szemünk elé. Siketnémáról, siketnéma-intézetéről, a siketnémák oktatásáról, a siketnémák neveléséről van mindenütt szó. A „siketnéma“ szó pedig tudvalevőleg elvont, magasabb rendű fogal-

mat jelent, amely magában foglalja nálunk a hibás beszédű nagyot-hallók, a megsiketült beszélők, a siketségük miatt némán maradtak, ezek között is a részleges hallással bírók és teljesen siketek, a kiváló-, rendes- és gyenge-tehetségű, sőt a hülye siket- és halló-némák legkülönfélébb árnyalatú egyénekből álló külön csoportjait.

A francia-, a német-módszer és a mi tantervünk is, a siket-néma elvont fogalmából, továbbá helyesnek vélt föltevésekből, tételekből indul ki, és föltevéseinek, tételeinek igazságát mindegyik be is bizonyítja. Ezek a föltevések, ezek az axioma-szerűen hangzó tételek azonban magukat fenntartani csak addig képesek, amíg az élet avagy erősebb érvekkel megtámogatott újabb föltevések és tételek meg nem döntik egyeduralmukat. Annyi már a jobbnál-jobb tanítási elvünk, hogy eligazodni is alig tudunk köztük: csak éppen a tanítási eredményünk gvarló; és sehogysem javúl.

Amint látjuk, elvont fogalomból, a siketnéma fogalmából, föltevésekből indultunk ki vizsgálódásunkban, akárcsak Baco előtt a természettudomány. Ezért oly csekély a munkánk eredménye. Ezért nem tudunk előbbre jutni. Mert hasztalan fejlesztjük tovább akár a német-módszert, akár a tantervünkben megírt tételeket: az eredmény nálunk sem lehet más, mint a természettudomány terén volt a föltevések korában, a tévedések és kiábrándulások szakadatlan lánc.

Ha pedig nem akarunk megmaradni ebben a léleksorvasztó állapotban; ha rá akarunk lépni a haladás útjára: meg kell teremtenünk a haladás lehetőségét; a természettudomány által megjelölt útra kell térnünk. A siketek és némák oktatását is az induktív vizsgálati módszerrel szerzendő ismeretekre kell felépítenünk.

A siketek és némák oktatásának tudományát elvont fogalmak, föltevések helyett a valóságra alapítsuk. A siketnémák általános fogalma helyébe az olyan valóban létező gyermekeket tegyük, akik siketségük, vagy némaságuk miatt a hallók iskoláiból kiszorultak. A cél nálunk sem lehet más, mint a hallók különféle fokú iskoláinak a célja: az embert a műveltség lehető legmagasabb fokára felemelni. Csak eszközeink lehetnek mások. A legközelebb elérhető cél, a célra vezető eszközök és módok, a képességek, stb. szempontjából mindegyik növendékünket külön-külön kell megvizsgálnunk, és a célok, eszközök, képességek közössége szerint külön-külön csoportosítanunk.

A hallók különféle fokú iskoláinak a célját igyekezzék fokozatosan megvalósítani mindegyik csoport, hogy a siket ne maradjon a műveltségnek alacsonyabb színvonalán, mint halló embertársa.

Az eszközöket pedig mindegyik csoport számára úgy kell megállapítanunk, hogy azokkal a célt mentől könnyebben ne csak megközelítse, hanem el is érhesse mentől több siket és néma.

Az egyes csoportok tanítása alkalmával, a cél felé való törekvésben, a nevelési és oktatási szükségletek végtelen sorozata fog keletkezni. Az újabb és újabb szükségletek kielégítése végett újabb és újabb eszközökről és eljárásokról kell majd gondoskodnunk.

Az induktív vizsgálódási módszer elfogadása által így végtelen fejlődésnek indul a siketek és a némák oktatása.

„Bármennyire tökéletlenek is alkotásaink, mégis valami sejtelmeszerű reménység él bennünk, hogy egyszer tökéletesebb világra bukkanunk“*) — Adamcsik kollégánk ezekkel a szavakkal valamennyiünk vágyát fejezte ki. A távolból a tökéletesebb világ im teget felénk. Tőlünk függ, nem hogy rábukkanjunk, hanem hogy azt a fejlődés lassú, de biztos útján mielőbb elérjük.

A tanáregyesület valamennyi tagját általában, a reform-bizottság tagjait különösen is szeretettel kérem: méltóztassanak az előadottakat helyeseknek elfogadni; és intézetük növendékeit az osztályfőnökök támogatásával kíséreljék meg egyelőre papiroson a fenti szempontok figyelembe vételével csoportosítani. A növendékek nem előre kigondolt csoportokba osztandók be a vizsgálat eredménye szerint, hanem az egyes csoportok a valóságos élet megvizsgálása alapján alakítandók meg. Azért nem részleteztem sem a vizsgálódásnál követendő eljárási módot, sem a csoportokat. Utmutatást fog adni ezekre nézve maga az élet.

Végül az igen tisztelt kollégákat arra is kérem: méltóztassanak kezirányú vizsgálódásuk eredményét alulirottal lehetőleg mielőbb közölni, hogy megszerkeszthessük az új alakulás első konkrét vázlatos tervét.

Dr. Bihari Károly.

Egy újabb tankönyv a siketnémák számára.

Lett József, a siketnémák kecskeméti intézetének egyik tanára, még váci működésének idején írt volt egy történelmi tankönyvet a siketnéma-intézetek VII. és VIII. osztálya részére. Ez a könyv, miután a hivatalos bíráló kohótüzét kiállotta és a többi gátló akadályokat is leküzdötte, most a napokban jelent meg, hirdetővén legelőször és legfelül, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium engedélyezte e könyvet a megjelölt célra. Ezeket tudván és látván, nekünk is az az első szavunk, hogy örülünk e könyv megjelenésének, mint ahogy általában minden oly lépést örömmel üdvözlünk, mely közvetlenül vagy közvetve is hivatva van arra, hogy oktatásügyünket előbbre vigye. Mert akarva, nem akarva, eszünkbe ötlük, hogy a siketnéma-oktatás tankönyvirodalom — a tanulók számára — Schwartzert óta alig bocsájtott nyilvánosságra többet, mint egy abc-ét, s két rövidéletű olvasó könyvet. A szaktanács mindjárt működése kezdetén (1898) érezvén a százados mulasztás terhét, első teendőjének ismerte, hogy megcsinálja az általános tantervet, s aztán a legszükségesebbnek vélt tankönyvre, a beszédtanítási könyvre kiírja a pályázatot. S kétszeri nekifogás után aztán végre el is készült — egy harmadik módon — az a régóta várt beszédtanítási-könyv — 12 év múlva. Im a Lett József könyve az első bejelentő, hírmondó, hogy a reáltárgyú tankönyvek is készülődnek. És a mi nem kevésbé

*) M. S. O. 1912., p. 218.

örvendetes: az ifjabb nemzedék lát neki a munkának, mint a melyre fog előbb-utóbb úgyis ránehezedni a siketnéma-oktatás előbbrevitelének terhe és dicsősége.

Egy-egy ily tankönyv készítése kétirányú hasznot eredményez. Az első feltétlenül értékes. S ez az, hogy az illető szerző, ha nem szeretne volna, okvetlenül megszereti azt a tárgyat, melyet kidolgozott. Ezenfelül annak csínja-binjával foglalkozván, az illető tantárgynak tanításmódja is jobban kialakul előtte, és eredményesebb lesz. A másik remélhető haszon a tanulóknál keresendő. Ezek ugyanis szókészletüknek megfelelőbb szöveget és mondat szerkezetet látnak, inkább megértik azt, mint eddig. Továbbá: az egész országban egy szöveg használtatván, inkább kialakul a kartársaknak a javításra vonatkozó véleménye is.

Midőn azonban az ekként kidolgozott tankönyvnek szívesen gyűjtünk gyertyát, az elismerésünket nem helyezük a legfelső fokra, amint talán ilyenkor szokásos, vagy talán várható volna. A fénynek árnyéka is van — ha nem is oly nagyon sötét. Ugyanis: Igaz, hogy ezután kevesebbet írnak növendékeink s így idejük szabadul fel — állítólag hasznosabb dolgokra. De az is igaz, hogy nem írván, e tárggyal kevesebbet fognak foglalkozni és ezt a kevesebbet is nem annyira tevőlegesen végzik, mint eddig tették. Az az íráselmaradás, különösen, ha nagyon felmentődnek a siketnémáink, — meglássák a kartársak — visszafelé is löni fog. Másodszor: Igaz, hogy a kartársak valamennyien egy gonddal dolgozott s használhatónak kijelentett egységes szöveget kaptak így, melynek nyomán — ismétlem — könnyebb lehet már a javítás, de itt is meg lesz az a kis visszaesés, hogy a készen kapott dolog láttára sokakban benne marad a becsvágy, ami az eddigi módszer szerint mégis sarkallta egyiket-másikat, hogy a maga és növendékei számára oly anyagot, szöveget állítson egybe, melyet legalább ő maga elfogadhatónak tart.

Ezeket nem holmi sötét pesszimizmus mondatja velem, mert erre nincs okom, csupán egy kis féltő aggodalmamat fejezem ki, hogy az üdvözölt jó nyomában mentül kisebb visszaesés legyen. A másik ok pedig, mely e megjegyzésre késztet, az a megingathatlan meggyőződés, hogy az aránylag sok írás a növendékek részéről nem oly káros, nem oly hátráltató, mint sokan állítják azt. Az a vélekedésem, s azt hiszem, az is lesz holtom napjáig, hogy amily mértékben fog apadni a növendékeknek írásos munkája, oly mértékben fog a nyelv, a beszéd megismerése is alábbhagyni. Ne bántsuk nagyon az írást, mert az tevőleges munka, az fegyelmező nevelő, az jó tanító-társ.

Ez a megjegyzés, talán a kelleténél inkább, azért domborodott itt annyira ki, mert az írás elmaradásán felül még az eddigi kedves, szép, értékes rajzolatásnak is veszendőbe menését látom, vagy legalább is sejtem. Ugyanis: eddig a tanítványainknak nagyobb és jobb része igen értékes rajzokkal (tanügyi szempontból) díszítette a magáírta szöveget. Ha gondolt volna arra a szerző és könyvébe illesztett volna néhány megfelelő berajzolandó lapot, akkor kevesebb volna az aggodalmam. Avagy ez a régies, berajzoltató eljárás nem illik talán

a modern szellemhez és a nyomtatott könyvhöz?! Elvagyok készülve erre a feleletre is. Akkor a modernebb felfogásnak megfelelőleg azt vitatom, hogy történelmi könyv legalább nyomtatott képek nélkül — a siketnémáknál — alig lehet kielégítő. Ezt tehát az új kiadás esetén megfontolásra ajánlom a szerzőnek.

Ami a methodikai feldolgozást illeti, nem terjeszkedem ki a részletekre. Csak két dolgot említek meg, mint amely két szempont kimagaslik a többi közül.

Az egyik szempont: a szövegnek a növendékek értelmi fokához s szókincséhez való alkalmazkodása és alkalmazkodni akarása. Szükséges cselekvés, helyes szándék ez, s elég jó a végrehajtás is. De nem volt a szerző eléggé fokozatos és aztán következetes. Ugyanis nem minden esetben volt érthetően elemies a kifejezésben és megmagyarázó a zárójelbe tett szókkal. Az inkább megérthetőeknek némelyikét többször is megmagyarázza; sok, ennél nehezebb kifejezést pedig szó nélkül bocsájt útjára. A vastagítva feltüntetett betűk néha a tartalmi nevezetességre, máshelyt a nyelvvalaki nehézségekre akarnak rámutatni. Vagy az egyik, vagy a másik. Vagy pedig: egyik is, másik is. Egyik ilyen, másik olyan módon tüntettség ki. De aztán hajtsuk is végre az első láptól az utolsóig.

Észrevétel tárgyául kell tennem még azt is, hogy a VII. osztály anyaga sem osztály szerint nincs elkülönítve a VIII. osztályétól, — ami különben nem elsőrendű hiba — sem a feldolgozás anyaga és szövege szerint nincs megkülönböztetve a másik osztályétól. Már pedig meggondolandó, mikor arról van szó, hogy a VII. osztályosok most kóstolják meg a történelmi anyagot és az ilyet bizony cukrozva kell elkészíteni az első időkben. A másik észrevételem az, melyet a szerző is szóvá tett előszavában. Tudniillik — szerintem is — helyesen állapítja meg a szerző azt a tapasztalati tényt, hogy „a gyermek a részletekben él, a részletekről gondolkozik (és ítél!) és csak ebből tud okulást és igazi lelkesedést méríteni.“ És mégis a végrehajtásnál — talán más vélemény hatása alatt — nem fektült egészen neki e gondolat kidolgozásának. Aránylag kevés a részlet és így korai még a nagy áttekintést feltételező, összefoglaló tanulság-kijelentés; a politikai és művelődéstörténeti elvonás. Rám ezt a hatást tette Lett Józsefnek ez a máskülönben elismerésre méltó történelmi tankönyve. — Egyébként majd igazat ad valamelyikünknek a jövő. — Különben pedig még ily észrevételek mellett és után is nagyrabecsüléssel üdvözlöm a szerzőt könyvírási nyomdokán. *Borbély Sándor.*

A siketnéma-oktatásügy feladatainak nemzetközi megvitatása.

A sn. oktatásügy belső és külső fejlődése az utolsó két évtizedben hatalmas lendületet mutat minden nemzetnél; a sn. intézeti tanároknak milánói (1880.) nemzetközi kongresszusán hozott határozata folyrán a hangzó beszédre való tanítás módszere győzedelmessé vált a jelbeszéd, írás- és a vegyes módszer fölött — és erősen bontogatja szárnyait

azokban az országokban is, ahol az utóbbi időkig más módszer szerint tanítottak — áldást hozván minden nemzet siketnémáira. Lázás munka folyik mindenhol a hangbeszéd-módszer kifejlesztése, tökéletesbitése körül s épen ez a lázas, de termékeny munkálkodás bizonyítja a legjobban, hogy igen sok tudományos és gyakorlati tétel vár még megoldásra, hogy azokat módszerünkbe illesztvén, azt az emberi lehetőségig tökéletessé tehessük. Csak emberi lehetőségig, mert ott, ahol a sors egy egész világtól fosztotta meg szerencsétlen embertársainkat, nagyobb reményekről álmodnom — gyermekies kívánság volna.

Mi sem bizonyítja jobban az oktatásügyünk módszerének tökéletesítésére irányuló nagy munkásságot, mint a „l'Institution nationale des Sourds-Muets“ de Paris*) tanárainak szerkesztésében megjelent „Bulletin international de l'Enseignement des Sourds-Muets“(**) eddigi kötetei, amelyben majdnem minden számottevő nemzetnek sn. int. tanárai kifejtik és közlik tanulmányaikat oktatásügyünk három nagy és alapvető problémájáról: az artikulációról, a szájrólolvásról és a beszédéről. Mondhatnám így is: az Istentől sugallt felebaráti szeretet szólaltatja meg oktatásügyünk munkásainak elsőt, midőn a különböző irányzatok hívei köztanulmányozásra, közvizsgálódásra bocsájtják tudásuk és felfogásuk érett gyümölcsét: saját meggyőződésüket, hitüket, hogy abból leszűrve, ami leginkább kifejeződött ez eszmei felvonulásból, oktatásügyünk és tanítványaink javára értékesíthető legyen az.

Francia kartársaink! Nemes dolgot, ügyünkhöz méltót cselekedtetek!***)

Ezúttal a „B. i.“ III. kötetét (1911.) ismertetem.****) Szerkesztő bizottság: B. Thollon (elnök), Boudin (pénztáros), Drouot, Dupuis, Hervaux, Legrand. Ára 5 frank. Közlemények az elnök, az előfizetési díjak a pénztáros nevére küldendők Paris, 254, rue Saint-Jacques. Terjedelme 364 oldal.

Hat főrészből áll: I. Tudomány és pedagógia. II. Visszatekintő bibliográfia. III. Az évről szóló események és vélemények. IV. Évenkénti bibliográfia. V. Folyóirataink. VI. Előfizetők névjegyzéke. A VII—X. oldalon pedig a IV. kötet céljaira tanulmányozásra kitézött két főkérdés van bővebben körülírva: I. Kísérlet a szájról való leolvasáshoz. II. Az artikulációs oktatás és a beszédösztön. A program és a főkérdésekre vonatkozó két közlemény fordításban megjelent a M. S. O. 1912. 6. és 7. számában, ezeket tehát ezúttal nem ismertetem.

*) Siketnémák párisi nemzeti intézete.

**) Nemzetközi jelentés a sn. oktatásról.

***) Az eszmék e kieserelésében nekünk magyaroknak is részt kell vennünk. Szerkesztőnk már megtette a kezdő lépéseket és ha az idei kötetben az idő rövidege folytán, csak korlátozott mértékben is, a jövőben teljesen ohajtja biztosítani a magyar siketnéma-oktatásügy érvényre jutását a nemzetközi tudatban. Szerkesztőnkől tudom, hogy szívesen fogadnak bennünket.

****) V. ö. M. S. O. 1912. 6. 7. sz.

I. Tudomány és pedagógia.

Legértékesebb része a könyvnek B. Thollon vezércikke, amelyben „A siketnémák beszédtanítása“ c. főkérdést tárgyaló 9 értekezést beható tanulmány tárgyává teszi és áttekinthetően elrendezett általános kifejtését adja.

Amíg a B. i. e főkérdést tanulmány tárgyává teszi, addig azt nálunk Borbély Sándor vezérkönyvével már meg is oldotta, teljesen önállóan. Nem válnék-e nemzeti dicsőségünkre, ha közoktatásügyi kormányunk Borbély munkájának lefordíttatásáról gondoskodnék s ez úton nemzetközi tudatba vinné a magyar siketnéma-oktatásügy sajátos, eredeti fejlődését?

Lássuk azonban a beszédtanításról szóló 9 értekezés kifejtését.

Az említett főkérdést T. az alábbi 3 nézőpontból tette vizsgálódás tárgyává: 1. A fogalmak kiválasztása, elrendezése és fokozatossága. 2. Tanítási módszer. 3. A növendékek által történő szellemi feldolgozás. Másszóval: 1. Mit kell tanítani? 2. Hogyan kell tanítani? 3. Miért kell a tanításban határozott fogalmakat nyújtani, közvetíteni és miért kell a tanításnál határozott módszert követni?

T. ezek alapján 3 altételt állított fel a főtételre vonatkozó vélemények kifejtésénél. a) Tanítási anyag. b) Tanítási mód. c) A beszédtanítás pszichológiai szempontból.

a) Tanítási anyag.

A véleményeknek idevonatkozó része erre a két kérdésre adja meg a feleletet: 1. Helyes-e az anyagot előre kiválasztani, elrendezni és a fokozatosságot megállapítani? Másszóval, szükség van-e tanítási tervre? Ha szükség van rá, milyen legyen a tanítás anyaga és mekkora terjedelmű?

1. *Szükség van-e tanítási tervre?* — Ferreri, Montorzi és Mannelli milánói kartársak közösen írott értekezésükben két különböző véleményt nyilvánítanak. „Az eddigi tapasztalatok eléggé bizonyítják a tanítási terv szükségességét a snk. intézeti számára; eleget teszünk általa az általános módszertan követelményeinek, kritériumainak és gyakorlati tapasztalatnak; csak így érhető el a cél, hogy a snk.-at a beszélő társadalomba vigyük.“ Nem egészen világos az, amit mondanak, de helyes. Később azt mondják: „Ennek a tervnek csak az artikulációs oktatásra szabad vonatkoznia . . .“ Az összes többi értekezők véleménye a milánói kartársakénak teljesen ellentmond. Azt mondják, hogy az egyedüli alap, amelyre jó beszédtanítás építhető, az a nyújtandó beszédanyag helyes elrendezése. A beszédanyag rendezettségének nélkülözhetetlen alapja az áttekinthető és eredményes oktatásnak az érintkezési nyelvben. Milánói kartársaink értekezésükben az alkalmoszerűségekre fektetik a fősúlyt, a többi — anyag elrendezése, nyelvalak — szerintük holt dolgok. Igen ám, de csak a növendék és nem a tanár számára. Az alkalmoszerűségek túlcspongása szertelenséget, hogy úgy mondjuk, rendetlenséget idéz elő a tanításban, itt lép tehát előtérbe a tanár tudá-

sában a tanterv, amikor ezt az anyagot kellőleg csoportosítja, elrendezi, megadja a megfelelő kifejezésbeli alakot, kiválasztván azt, ami a növendék szükségletét kielégíti és ami képességeihez mért.

Az elmondottakból látható, hogy itt nem arról van szó, szükség van-e a beszédtanításban tanítási tervre, hanem arról, hogy hogyan legyen az megalkotva, milyen alapon felépítve. Erre vonatkozólag a többi szerző és azok szellemében B. Thollon azt írja: „A tanítási tervnek kettős célja van: 1. A szótárból és a nyelvtanból kivonatolandók mindazok a fogalmi megjelölések, amelyeket a tanult sn. szótárának és grammatikájának tartalmaznia kell. 2. Ebből az összanyagból kiválasztandó az, amely a tanítási idő egy bizonyos szakának, pl. az alsó foknak megfelel. Az anyagnak kiválasztását a tanulók beszédbeli és lelki szükségletei és képességei kell, hogy irányítsák.*)

2. *Az anyag természete és terjedelme a tanítási tervben.* — A legtöbb értekezés többé-kevésbé kimerítő jegyzékét adja azoknak a fogalmaknak, amelyek az artikulációs-oktatást követő két évfolyamon tanítandók. A párisi nemzeti intézet a mindennapi beszéd, a gyakorlati élet összes fogalmi köreinek mintegy 1200 szavát tanítja e fokon (II—III. o.). Perini ezt sokallja és Plutarch véleményét pártolja. „A gyermek lelke nem edény, amelyet meg kell tölteni, hanem fáklya, amit meg kell gyújtani.“

Ez a vélemény helyes lehet, ha csak egy szaktárgy tanításáról, vagy a nevelésről általában volna szó. De a beszédtanítás célja az, hogy a sn.-t nemzeti nyelvére megtanítsa. Hol van itt az a fáklya, amelynek meggyújtásával beérnök? Perinivel szemben a mi felfogásunk ez: „A legjobb módszer az, amely a tanulót a legkényelmesebb és a legrövidebb úton képesíti a beszédkiesnek minél terjedelmesebb körben való elsajátítására: a mennyiség legalább is oly fontos, mint a minőség!“

Dupuis és Legrand azt mondják: „Kerüljünk minden oly kifejezést, amely a grammatikai rendszer felé hajlanék... Állíthatjuk, hogy a nyelvaktani tanítás semmiféle észrevehető nyomokat nem hagy. Az a meglevő szókészlet nyelv alakjaiban, jobban mondva az érintkezési nyelvben keveredik el.“

Nézzünk csak a szemébe annak a szörnyű grammatikának! Akkor tanítom a nyelv alakot, amikor annak szemlélete a legélénkebb a gyermek lelkében. Pl.***) János megverte Pistát. A „megverte“ alakot tehát akkor tanítom, amikor annak szemlélése a leghatékonyabb, vagyis a cselekmény pillanatában, tekintet nélkül arra, tudja-e a gyermek a nevezett ige 1., 2. személyű használatát. Ez a nyelv alak tanítása az alsó fok! Miért kerülnék ezt?

*) Meg kell itt jegyeznünk, hogy nálunk a tanítási terv, már régen és nemcsak a beszédtanítást, hanem az összes tárgyakat felölelően megvan. 1907-ben már II. kiadását érte meg. E tekintetben megelőztük a külföldet.

A párisi nemzeti intézetnek is van már ilyen tanterve. És amint a „Revue générale de l'Enseignement des Sourds-Muets“ kifejti, annak fontosságáról és szükségességéről még jobban meg vannak győződve, mint valaha.

**) Ezt a példát önkényű vettem fel ismertetésembé, mert a Tholloné sokkal nehezebb, hosszás és tudományos magyarázat kíséretében. Fejtegetésének eredménye teljesen azonos ezzel. A tér korlátozott volta kényszerített erre.

Argiolas-nak nincsenek ilyen kételyei. Ő nyíltan kifejezi: „Ha a grammatika (nyelvalaktan) hasznos az érzékű gyermek tanításában, akkor a snk.-nál elkerülhetetlenül szükséges.“ — Ferreri, Montorzi és Mannelli szintén kívánják a nyelvvalaktani megjelölések fokozatos használatát vezérfonalul az oktatásban.

A párisi nemzeti intézet tanítási terve, a mondat minden szavának legegyszerűbb és legszükségesebb megjelölését, továbbá a képzéséhez szükséges beszédrészeket tartalmazza.

b) *Tanítási mód.*

1. *A beszédtanításhoz szükséges-e különleges módszer?* — Ferreri, Montorzi és Mannelli a különleges módszert — amint előbb láttuk — csak az artikulációs-oktatásra kívánják szorítani. Argiolas úgy véli, ha a kis siketnéma beszélni megtanult, tehát a kiejtési oktatáson túl van és a szájról leolvasni már tud, a halló gyermekhez hasonló helyzetben van.*)

Nevezett munkatársaink valószínűleg tévesen fejezték ki magukat. Hiszen ők is ép oly jól tudják, mint mi, hogy mennyi különleges fiziológiai és pszichológiai követelményt kell támasztanunk a beszélni tanuló siketnémával szemben.

Story helyesen mondja: Allíthatja-e valaki, hogy a sn., aki csak 8 éven át, évente alig 200 napi és naponta csak pár órai beszédtanításban mesterséges úton részesült, tényleg olyan helyzetben volna, még a kiejtési oktatás után is, mint a halló, akivel reggeltől-estig foglalkozik valaki, akihez környezete beszél, aki folyton hallja a mások beszédét. Ha ez lehetetlen, ép oly lehetetlen az ált. módszer szerinti tanítás is.

A beszédtanítás, amely különleges célt szolgál, egyéni, amely különleges követelményeket támaszt, szükségképen különleges módszert és szakszerű eljárást igényel. Minden ellenkező állítás helytelen, határozottan ellent mond a való tényállásnak.

2. *A fogalom keletkezése a sn.-nál gyakran megelőzi a szóbeli megnevezést: mit kell ebből következtetnünk?* A halló gyermeknél a fogalmi kifejlődés párhuzamosan jár a szó-szerzéssel. A sn.-nál ez másként van. Intézetbe lépése előtt, esztendőök folyamán szerzett fogalmai szóbeli megjelölés nélkül maradnak, ami az iskoláztatási ideje alatt szerzett fogalmak egy részére is vonatkozik. Story felpanaszolja ezt és annak jóvátételére az írott-beszédet ajánlja alkalmazni. Ez mindenetre sajnálatos, de nem segíthetünk rajta. Szenteljük magunkat minél behatóbban és kizárólag a hangfejlesztés munkájának, hangoztatási gyakorlatoknak, szavak kiejtésének, minél folyékonyabbá, természetesebbé tegyük a kiejtést és csak a II. isk. évben kezdjük meg a tulajdonképeni beszédtanítást, hogy azután annál gyorsabb és biztosabb eredményt érhessünk el.

3. *Hogyan keletkeznek és mi módon keletkeztetünk szemléleteket*

*) Olasz vélemények. Tudjuk, hogy Olaszországban a sn. oktatás többnyire nem szakképesített egyének kezében van.

a sn.-nál? Ennek a résznek az ismertetésére nem térek ki bővebben, közismert dolgok ezek. Ha a szemléltetendő tárgy nem mutatható be a természetben, jó magyarázó eszköz a jel is. A „B. i.“ helyütt egyszersmindenkorra leszögezni kívánja azt a tény, hogy az u. n. direkt módszer, amely a tárgy és szó közvetlen összekapcsolásán alapul, a snk. intézeteiben keletkezett, sokkal előbb, mintsem azt a felsőbb iskolák, mint új módszert, felszínre hozták vala.

4. *Véletlen körülményeknek engedjük-e át azt a szerepet, hogy szemlélhetővé tegyék növendékeinknek azokat a dolgokat és eseményeket, amelyeknek megjelölését kívánjuk?* A direkt módszer segítségével ez kétféle módon érhető el: 1. az alkalmosságok által; 2. bizonyos események keletkeztetése által, tekintettel mindig szándékolt beszédgyakorlatainkra.

Az alkalmoszerű tanításnak kétségen felül az az előnye van, hogy oly anyagot nyújt a növendékeknek, amelyben akkor él, érdeklő és szuggesztív hatással van. De nagyok a hátrányai is. Lényege szerint rendezetlen, növendékeink figyelmét egyenlőtlen események láncolata köti le. Pedig a sn. távolról sem fordít annyi időt a beszéd megtanulására, szemléleti mezeje sem olyan terjedelmes és változatos, mint halló társáé. Ezekben a hiányokon csak úgy segíthetünk, ha rendet és módszert viszünk tanításunkba, ha művészi módon pótoljuk azt, amit a természet meg nem adhat.

Tehát mindkettőt okkal-móddal, nem szabad közibük mesterségesen válaszfalat vonni. Ez az általános nézet!

5. *Csoportosítandók-e a dolgok és tények és e műveletnél támaszkodjunk-e nyelvtani vonatkozásokra vagy valamely gyakorlati kritériumra?* Követelményül felállítandó: Az életből vett és természetességgel elrendezett dolgokat és cselekvéseket jelöljünk meg szóbelileg. Tanítsuk meg a sn.-t beszélni mindarról, amit lát, tesz, érez, gondol, ami az iskolában, hálószobában, ebédlőben, séta közben, utazás alkalmával stb. történik. De ezt mind akkor, amikor már egy hasznos és céltudatos tárgyi oktatás kapcsán megtanulta, tudatára ébredt annak, hogy mi okozza a szavaknak alaki változását a mondatban (viszonyítás). Ezt a gondolatot vallják többé-kevésbé Thollon, Dupuis és Legrand, Ferreri, Montorzi és Mannelli, Story, Argiolas.

6. *Milyen formában közvetítendők az életben előforduló tárgyak és események?* Argiolas, Ferreri, Montorzi és Mannelli a párbeszédet ajánlják, utóbbi három olvasókönyvet is hozzá. A valódi párbeszédes forma, ahol kérdez, felel, kér, parancsol, elbeszél a gyermek, igen érdekes, de e fokon még nagyon szövevényes. Nem volna-e tanácsos ezt a formát kifejezetten csak az alsó fok (II., III. o) legvégén alkalmazni? Az olvasókönyv használata e fokon pedig odavezet, hogy bizonyos képzetkörökben a fölöslegig mozgunk, míg a szükségesebbeket elhanyagoljuk. Habár ezek a felsőbb fokon igen szükségesek, az alsó fokon azonban nem tartjuk jónak.

Dupuis és Legrand az életből vett és megtörtént dolgok, cselekmények és események leírását ajánlják. Egy alkalmoszerű tanítás az előkészítés, az ott nyert és még elrendezetlen mondatokat újra felve-

szik a párbeszédés tanalak segítségével és ez az anyaga a különféle gyakorlatoknak.

Érdekes és figyelemreméltó az az eljárás, amelyet Thollon és több tanártársa követ.**) Hasonlít ugyan a Dupuis és Legrandéhoz, de lényegében egyszerűbb, természetesebb és módszeresebb. A feladatok szintén életjelenségek, események. Ugy vannak összeválogatva, hogy felölelik mindama viszonyokat, amelyek közé a tanuló kerülhet. Ez a tanmenetük**) mintegy 150 ilyen feladatot tartalmaz. Akként vannak összeállítva, hogy az alsó fok egész szóanyagát felölelik, valamint dolgokat és tényeket jelölnek meg, amelyekkel határozott formában találkozunk az életjelenségek kapcsán. Ezek a feladatok adandó alkalommal mintául szolgálnak a tanulóknak, azok változtatandók (viszonyítás), kiegészítendőek stb. Tudja őket használni és cselekvéseket végez, amelyeket előszóval ki tud fejezni, leírni. Ami pedig a beszédet illeti, alkalmassak a fogalomnyújtás bővítésére és egy lényegében szemléltethető, gyakorlati és könnyű formában a nyelvvalaktani fogalmak közvetítésére.

7. *Milyen nyelv (beszéd) alkalmazandó az alsó fokon, a növendékeinkkel való érintkezésben?* Ferreri, Montorzi, Mannelli, Dupuis, Legrand az élő beszédet, úgy amint az a társalgási, érintkezési nyelvben van, kívánják használni. Mi ezt nem helyesüljük — legalább ilyen értelemben — mert az érintkezési beszéd telve van interjekciókkal, konjunkciókkal, kedvenc kifejezésbeli alakokkal, amelyeknek célját és tartalmát e fokon a kis sn. fel nem fogja, ezek őt zavarják, ezek neki terhére vannak.

Story rövid fordulatokat, odavetett megjegyzéseket ajánl. Ezt sem helyesüljük e fokon, mert nem tesznek egészet.

Sn. növendékeinknek oly beszédet kell adnunk, amely e két követelményt foglalja magában: 1. A szóbeli megjelölésnek teljesen fednie kell az előidézett képzeteket; 2. a beszéd csak oly fordulatokat tartalmazzon, amelyek az érintkezési nyelvben valóban használatosak.

Élő beszédet akarunk mi is, de csak olyat, amely nemcsak a tanár részére legyen az, hanem a növendék számára is.

8. *A szótár és nyelvvalaktan a beszédtanításban.* — A „B. i.“ összes munkatársai — kivéve Perinit — ezt az útat mutatják: szótanítás, tekintettel a való tényekre (pl. „János“, más alkalommal „ír“, stb.), a szavak összekapcsolása mondattá (János ír). Tehát a grammatikát csak a szótár után, annak kiegészítéseként. Perini megfordítva óhajtja.

9. *Miképen gondoskodjunk a szerzett ismeretek megtartásáról, az ismétlésről?* — Ferreri, Montorzi és Mannelli „egy természetes ismétlés hiányát alkalmas, mesterkélt helyzetekkel pótolják.“ Dupuis és Legrand gyakori reviziókat vesznek elő. Story a szavak kikérdezését űzi gyakran. Perini oly eljárást ajánl, hogy a kis sn. beszéde „organikus tevékenységgé váljék.“ Argiolas át- és átolvastatja gyakorlatait.

*) Ez Thollonak „Le langage usuel à l'école.“ (Az érintkezési beszédmód az iskolában) c. könyvében van bővebben kifejtve.

**) Alkalmadtán ismertetem.

Thollon*) pszichológiai alapon áll. Megvizsgálja, mely követelmények teljesítendőek, hogy a szerzett ismeretnek az emlékezetben való megtartása, vagyis a gyermek érzéki benyomásainak a határtalan reprodukáló képessége biztosítsák.

c) A beszédtanítás pszichológiai szempontból.

A pszichológia, amely az agy funkcióját írja le, különösen arra tanít bennünket, miként keletkezik a megismerés és mi módon válik az maradandóvá az emlékezetben. Minden tanítás, mindenekelőtt azonban a sn. beszédtanítása oly tevékenység, amely lényegében pszichológiai belátást igényel.

Egy nyelvet tanítani annyit jelent, mint arra ösztökélni valakit, hogy a szavakat és a nyelvvalakokat, amelyekből a beszéd áll, megértse és azokat emlékezetében megtartsa.

A) *Mi módon gondoskodunk a megértésről?* — Valamely szó vagy nyelvvalak megértése, annak a szónak vagy nyelvvalaknak a szemlélettel való összekapcsolását jelenti. A nyelv megtartása magában foglalja tehát: a) a szemléleteket, képzeteket; b) a megjelöléseket.

a) A szemléletek, képzetek. — 1. A gyermek érzékeinek (látás, tapintás, szaglás, ízlelés) oly dolgokat kell nyújtunk, amelyek érzéseket váltanak ki belőlük, vagy oly képeket kell a szeme elé vinnünk, amelyek révén lelki képeket (visszaemlékezéseket, régebben érzett benyomásokról) támasztunk fel benne. Mindenben és mindig a szemléltetésre támaszkodjunk. E felfogásban egyik vagyunk mindannyian. 2. A gyermekekkel nemcsak egy egyedet (dolgát, tárgyat v. ténnyt), hanem egész sorát a hasonló egyedeknek kell szemléltetnünk, a gyermekek figyelmét pedig irányítsuk rá a közös jellemvonásokra, abstraháló képességükkel vonjuk el az „általános fogalmát“ a dolognak.

Igen helyes az a gyakorlati útmutatás, amely azt mondja, hogy a képgyűjtemények fölött, amelyek valamely nemnek, fajnak csak egy egyedét ábrázolják, előny adandó azoknak a képeknek, amelyek katalógusokból, könyvekből, képes folyóiratokból, stb. vágattak ki s amelyek valamely fajnak sok egyedét ábrázolják. Ugyanígy a szónál vagy nyelvvalaknál — ha a helyes megértést akarjuk elősegíteni — szintén szükséges meghatározott gyakorlatok, hogy a példákban nagy száma legyen alakítható, amelyekből a közös jellegzetesség kitűnik s egyedei az általánosnak.

A szemléltetést alapul, az abstrakciót eszközül, az általánosítást célul tekintve, az az eljárás, melyet minden beszédtanítás követel.

b) A szavak. — Abban a pillanatban, midőn a fogalom a gyermek lelkében öntudatossá válik, megjelöljük szóval. A sn.-nál minden szónak négy alakja van, aszerint amint a szájról leolvassa, kimondja, leírja és elolvassa. Ez a négy működés egyaránt szükséges a megjelölt fogalomnak, szónak az emlékezetben való állandóságára. Ebben a „B. i.“ minden munkatársa egyetért. Perini azonban a leírásnak és el-

* Thollon felfogása e kérdésről „A beszédtanítás pszichológiai szempontból“ c. tétel B) pontja alatt van bővebben kifejtve.

olvasásnak csak mellékes szerepet szán.

B) *Mi módon gondoskodjunk a szerzett ismeretek megtartásáról?* Nehéz dolog a sn.-nak világos fogalmakat adni, de annál nehezebb azok megtartásáról gondoskodni. Azok az intézkedések, melyek a szerzett benyomások felújítását biztosítják, kétfélek: egyrészt a fogalmak nyújtásának módjára, másrészt azok ismétlésére vonatkoznak.

Az elsőre vonatkozólag ajánlatos: 1. a gyermekben lehetőleg sok és világos benyomásokat kelteni; 2. figyelmét állandóan ébren tartani (közös lelki kontaktus, öntevékenység, stb); 3. a szerzett szemléletek egymáshoz való viszonyának a megállapítása a hasonlóság alapján.

Az ismétlésnél követendő eljárást találóan jellemzik Taines-nak, a híres pszichológusnak és pedagógusnak a következő szavai: „Ha valamely benyomás megisméltődött, úgy az kétszeres hajlandóságot támaszt a felújításhoz, de csak akkor, ha a figyelem másodízben is ép oly erős és élénk, mint első ízben; rendszeren azonban nem úgy van, mert az ismétlődés csökkenti az érdeklődést; ha azonban idegen körülmények felújítják az érdeklődést, vagy a figyelem éber, akkor a benyomások fel-fogása, még ha azok régebben szerzettek is, csak erősödni fog.“

Tehát a leckék egyszerű megisméltése nem elég. Ha azt akarjuk, hogy az ismétlés eredményes legyen, a tanárnak — eltekintve az elvégzett tananyag rendes ismétlésétől — úgy kell berendezni egész tanítását, hogy a megtanult fogalmak indirekt ismétlésére készíteti a tanulót, a legváltozatosabb formában és a szükséges mennyiségben.

* * *

P. S. — Két értékes értekezés későn érkezett be, úgy, hogy Thollon a beszédtanításra vonatkozó vélemények ált. kifejtésében nem méltathatta figyelemre. Az egyik Reuschert-é Berlinből, a másik Nordin-é Vänersborgból (Svédország). A szentpétervári császári intézet igazgatója pedig — későn szerezvén tudomást a „B. i.“-ről — egy levelet írt, amelyben röviden jelzi, mik a jó beszédtanítás feltételei:

Reuschert értekezésének rövid kivonata ez: a szemléltetés szükségessége; a képek nem pótolják a valódi dolgokat és cselekményeket, azonban az ismétlésnél szükségesek; az életviszonyokról való élénk beszélgetés értékes; az alkalomszerű tanítás szűk terjedelmű a tanteremben, tanulmányi kirándulások stb. rendezendők; nyelvalaktani oktatást kíván, amely a tárgyilag elrendezett leckéket áthassa; a direkt és indirekt ismétlés fontos; a megtanult beszédanyag alapján oly események elbeszélése, melyeknek szemtanúja volt a tanuló; az olvasás hasznos.

Thollon megállapítja, hogy a Reuschert és az ő véleménye közel áll egymáshoz.

Nordin az alsó fok beszédanyagát mutatja be értekezésében, amelyben a kérdés és felelet játsszák a főszerepet. (Folytatjuk.)

A gyermek és a játék.

— *Dr. Nógrády László könyve.** —

Bias — a hét görög bölcse egyike — harmadfélezer év előtt útravalóul a jövő emberiségnek ezt a híres mondását hagyta hátra: „Ember, ismerd meg tenmagad!”

Ma már mindnyájan tudjuk, hogy mily nagyszerű gondolatcsira erjedt e szálló igévé vált mondásban. Ma már mindnyájan érezzük, hogy a gondolkodás fejlődésében, az ember szellemi életének fejlődésében iránymutató volt e mondás. De viszont azt is tudjuk, hogy a kutató emberi elme a kulturjavakat teremtő nagy munkájában sokszor letévedt a haladásnak a bölcse mondásában kijelölt utairól és eltévedve a gondolatok világának útvesztőiben, hosszú évszázakon át távollátóvá lett. Mert csak így eshetett meg az emberi kultúra fejlődésének történetében az a csudálatos jelenség, hogy a távoli idők letűnt nagy kultúrái az emberen kívül eső jelenségvilágról bámulatos tudományos eredményeket mutathatnak fel, de a különleges embertudományok a legfejlettebb kultúrákban is gyermekecipőben jártak. És bizony csak a legújabb korban vettek erősebb haladó lendületet.

Még Bias főnséges népe — a görög — értette meg legelőször fia nagy gondolatának hatalmas életformáló erejét s igévé avatva Delphiben, Apolló templomában aranybetűkkel vésette be. Az emberiséget tökéletesbítő eszme ott tündöklött tehát a tudományok istenének szentelt csarnokban; elvonatkoztatva az élet kicsinyes formáitól, megóva a hétköznapióság és útszéliség, a könnyen lejárhatóság és elkoptatottság veszedelmétől. Áhitatos magasságban tündökölve, várta eljövendő papjait. Ákik megint csak a bölcse népe közül válna ki legelőször, csakhamar meghódoltak a gondolatnak és az ige lelkét lelopván a vallásos misztikum ködös magasságából, elárasztották vele az élet kicsinyített mását: a görög palesztrákat és gymnasiumokat. Sőt magát a görögök társadalmi életének nagy iskoláját, az agórát is. Szóval a görög élet minden mezejét.

Hogy mi lőn az eredménye a fenti mondás szellemében nevelődő nép erőfeszítéseinek, mindnyájunk által elemien ismert. Sűrítetten ugyebár minden kultúra anyja: a byroni könnyekkel elsiratott görög kultúra.

A mi szempontunkból vajon mi kelthette életre az emberi lélek aranyos derűjében fogant görög kultúrát?

Az emberismerethez vezető hellén neveléstani gondolatcsémény, amely ha nem csalódom, platói fogalmazásban egy mondatba telítve, így hangzott: egészséges testben, egészséges lélek. Szóval — az erő pedagógiája!

Ennek a pedagógiának a szolgálatában íródott Nógrády dr. könyve, amennyiben az emberi szervezetben rejlő élet-energiák (szel-

* A gyermektanulmányi könyvtár 1. kötete. Ára 5 K. Megrendelhető Dr. N. L.-nál Bpest, X., Delej-u. 1.

lemi és fizikai) ősforrását a játékot tárgyalja, a gyermek kettős életének összes vonatkozásaiban.

Az író nagy tárgy-ismerete és szeretete, tudásának átfogó ereje, a tárgyára vonatkozóan kiváló szellemektől származó régebbi elméleti meghatározások, végül a saját értékmegállapításai, a magyar pedagógiai irodalom elsörendű termékévé avatják e könyvet.

Kiválóságai készítenek minket is arra, hogy behatóbban foglalkozzunk vele, és hogy tanulságos fejezeteiből kivonatoltan közreadjunk valamicskét.

A könyv két részre oszlik. Az I. rész a játékot magyarázó elméleteket és a játék tényezőit tárgyalja, a II. rész a játék pedagógiáját.

A játékelméletek közül az esztétikai, az üdülési, a kiegészítő, az élettani és végül a könyv írójának ösztön-elméletét tárgyalja szellemenesen írt fejezetekben.

A széptani játékelmélet Kantnak a szépről írt elméletében gyökerezik. K. mondja: szép az, ami érdek nélkül tetszik. K. úgy találta, hogy a játékban is az érdeknélküliség s az erők szabad játéka a fő, a játszó és a széptani tevékenység ismertető jele tehát voltaképpen egy. K. eme gondolatát Schiller szélesebb alapokra fektetve az egész esztétikai életet játéknak mondja. Csakhogy a játékot alacsonyabb fokú művészetnek, a művészetet pedig magasabb fokú játéknak nevezi. A kettő között pedig hasonlóság csak annyiban van, hogy mind a kettőhöz erőgazdaság, erőfölösleg kell; továbbá hogy mindkét játék közös jellemvonása a szabadság, a kényszernélküliség és a folyamatok könnyűsége. Spencer szintén elfogadja Schiller fiziológiai elméletét, amennyiben szerinte a játékösztön szintén a felhalmozódott, a komoly munkában el nem használt erőfölöslegből fakad.

Az esztétikai elmélettel szemben Lazarus az üdülési elméletnek felállítója, mely szerint a gyermek üdülésből játszik.

Lange a kiegészítő játékelméletben azt mondja, hogy a játék és a művészet a való élet hézagainak kitöltésére teremtdőtt. A játékot az esztétikai gyönyörök szolgálatába állítja és azt jelenti ki róla, hogy gyakorlati érdeknélküliség.

Az élettani elmélet Croostól ered, kinek nagy érdeme az, hogy a játéktevékenységet a meddő metafizikaszerű elméleti térről áthelyezte az életjelenségek természetes terére. Hibája azonban, hogy a játék célját nem a gyermekben, hanem a gyermekén kívül kereste. Ő nem tesz egyebet, mint a játéktevékenységre is alkalmazza a darwin-i tételt. Elmélete szerint tehát a játék a gyermek szerveinek a jövő életre való begyakorlását szolgálja.

Ezekről az elméletekről Nógrády éles elmeéllel, hatalmas ellenérveléssel mond megdöntő bírálatot. Kimutatja egyszempontúságukat és ebből eredő téves értékmegállapításaikat.

Ezekkel az elméletekkel szemben, gazdag gyermektanulmányi adatokból, széles okfejtéssel felállítja saját elméletét: az ösztön elméletet. Eszerint a játék nem egyéb, mint élettani jelensége a gyermek fejlődésének. Eredő okai a gyermeki szervezet fejlődését munkáló fizikai, értelmi és érzelmi ösztönök. Tehát minden játék, az életiség

alacsonyabb fokán jelentkező artikulátlan és a későbbi magasabbrendű artikulált játék is a gyermek fejlődésének — az ösztönök építő munkásságát elősegítő — élettani jelensége. Az ösztönök munkája pedig maga az élet, amely soha sem szünetelhet. Innen van, hogy a gyermek mindig játszik, még ha fáradt, vagy beteg is. S mivel az ösztönök magában a gyermekben vannak, hatásuk, a játék is közvetlen. Innen a játék másik jellemző sajátága a természetesség, a korlátlan szabadság, mely szabadon csapong a fizikai és szellemi erők legkülönbözőbb szárnyain a valóság és a képzelet országain keresztül. És mivel a játék szorosan egy a gyermek fejlődésével, a legnagyobb fontosságú a gyermekre. A játékot figyelembe kell venni a legnagyobb gondossággal annak is, aki a gyermek lelkét tudományos vizsgálat tárgyává teszi s annak is, aki a gyermeket nevelni akarja.

A könyv II. része a legvonzóbb reánk — nevelőkre. Szellemes és lebilincselő formában értekezik itt az író a játék nevelési értékeiről, a játéknak az érzelmi, értelmi és művészi nevelés szolgálatában mutatkozó nagy jelentőségéről, a meséről és a bábúról. Hivatkozik az ókor két klasszikus népére, akik a játék nagy nevelői értékét szintén megértették. Plátó a Törvényekben, Aristoteles pedig az Államban mutat rá a gyermekjátékok nagy fontosságára. A kiváló görögök a bátorság, a kitartás, az önfegyelem, a testvériesség, a szabadság, a hazaszeretet erényeit vajjon nem a híres olympiai játékokon erősítették és oltották-e át nemzedékről-nemzedékre? A görög élet aranyos derüje vajjon miben lelhetné magyarázatát?

A másik nagy ókori nép a római, mint mindenben, a játékban is gyakorlati volt. Bölceik közül Seneca s Quintiliánus a játékot a természetes örömök forrásának mondják. Az utóbbi a játékról még azt is állítja, hogy erősíti a gyermek szellemét. A játékot mindenestre sokra becsülhették, mert nemcsak a gyermekek, hanem a felnőttek is játszottak. Scevola pontifex, Maecenás, Augustus, Caesar, Cicero is nem egyszer lapdázta a Mars-mezőn. És így tovább a középkor zord századain is tartott Játékokország uralma.

A szerző tehát a neveléssel kapcsolatos fejezetekben is meggyőző erővel magyarázza, hogy nemcsak a fizikai, hanem a szellemi energiának is és minden egyéni és szociális erénynek ősforrása a játék. (Jó szolgálatot tesz vala a szerző, ha megismerteti a játék irodalmát is. *A szerk.*)

Zemkó Péter.

PEDAGÓGIAI MEGFIGYELÉSEK.

A természetes jel és a hangbeszéd. A sn. anyanyelve a jelbeszéd. Az intézetben a hangos beszédre tanítjuk. A jelnyelv elszigeteli a sn.-t halló embertársaitól, a hangos beszéd pedig visszahelyezi őt a hallók társadalmába. Tagadhatatlan azonban, hogy az élő beszédet a maga teljes szerkezetében, minden vonatkozásában csak néhány kiváló sn. sajátíthatja el, a többi többé-kevésbé jól, de beszél; a polgári társadalomnak hasznos és önálló tagjává válik általa.

Legyen azonban bármilyen jól beszélő a sn., a jelet ki nem írthatja belőle senki és semmi. A hangos beszéd használatára és szeretetére megtaníthatjuk, de a jeltől, az ő kedvenc anyanyelvétől meg nem foszthatjuk. De nem is szükséges. Mihelyt természetellenest követelünk tőle, csak balsikerben lehet részünk. Ne nyomjuk el tehát benne a természetes jelet, hanem igen is, használjuk mi is azt kellő mértékkel, kellő pillanatban a fogalommagyarázásnál a hangos beszéd tanítása közben, anélkül, hogy a szoros értelemben vett jelelésre szoktatnók a növendékeket. Mert, amint valamely szó értelmét vagy valamely fogalmat a kép, a tárgy bemutatása, egy másik szó vagy fogalom, egyéb szemlélet magyarázza, éppen úgy magyarázza azt a természetes jel is. Ha nincsen szükségünk a természetes jelre, nem használjuk; sok esetben azonban semmi más nem teszi világosabbá vagy magyarázza érthetőbben a szó, a fogalom értelmét, mint maga a természetes jel. Vajon ilyenkor miért ne használnók ezt?! Gesztus, mimika, pedig tanításunknak nélkülözhetetlen segédeszközei. Vatter, a mai tiszta hangbeszéd-módszer megalapítója is megengedhetőnek vallja az akció (gesztus) és mimika alkalmazását, pedig mi egyebek azok — mondja Schneider (Braunschweig) — mint maga a természetes jel.

Nem megnehezíteni, de megkönnyíteni kell azt az útat, amelyen növendékeink a hangos beszédet elsajátíthatják. A szavak, a fogalmak megértése és tudása megkönnyíti és megszeretetti növendékeinkkel a hangos beszéd használatát. Az ehhez vezető és semmiképen sem leki-csinylendő utak egyike: a természetes jel alkalmazása és érvényesülése a szó- és fogalommagyarázásnál a hangos beszéd tanításában. —*n.—f.*

Koros siketnémák. A snk. intézeteinek I. osztályaiba majd minden esztendőben felvesznek néhány már 10—11 éves korban levő növendéket, szemben a 7—8 évesekkel. A korkülöbségnek ez a sokféle változata sehoggy sem előnyös a tanítás szempontjából és kihatással van a felsőbb osztályok növendéklétszámára, az iskolai képzés befejezhetősére és az intézetek anyagi viszonyaira is.

A 10—11 éves korban felvett növendék mire az V—VI. o.-ba jut, 15—16 éves, tehát kamaszkorban van, amikor szülei már hasznát veszik az ő kenyérkeresetüknek is. Az ilyen növendékek nagy része be se mfejezheti iskolai tanulmányait, mert szüleik már idő előtt kivesszik őket az intézetből, akkor, amikor a tanulás reájuk nézve ép a legnagyobb haszonnal járna. Viszont az intézetekre nézve is káros ez az állapot, mert sok esetben megbontja az osztálylétszámot és osztályösszevonást idéz elő; anyagi szempontból pedig — föltéve, hogy szülei meghagyják az intézetben — nagy terheket ró az egyes intézetekre az által, hogy már nem kapván meg az áll. gyermekmenhelytől a legtöbbje után járó havi 15 K tartásdíjat, az intézet a saját pénztárából kénytelen ezt az összeget is fedezni. Pedig melyik intézetnek van teli pénztára? Sokszor a legszükségesebbre is alig telik.

E bajokon csakis a tankötelezettség kimondása és az intézetek anyagi ellátásáról való gondoskodás segíthet.

n. f.

VEGYESEK.

Ő Felsége igazságügyminiszterre nevezte ki Dr. Balogh Jenő kultuszminiszteri államtitkárt. Címe, munkaköre változhatik Balogh Jenőnek; érzése és a kultúra munkásait megértő gondolkodásmódja azonban biztosíték arra, hogy ő mindenkor támogatója leendő igaz ügyünknek. Mi tehát búcsúzás nélkül üdvözöljük őt!

*

Ő Felsége Hidasi Sándornak, Ung vármegye kir. tanfelügyelőjének, a F. J.-r. lovagjának a kir. tanácsosi címet adományozta. Hidasit ez alkalomból a snk. ugvári intézetének tanári kara testületileg üdvözölte, mint az igazgató-tanács ügyv. alelnökét és ügyis, mint orsz. egyesületünk tb. tagját. Az ungvári intézet alapításának eszméjét H. vetette fel és annak létesítésében el nem múló érdemei vannak. Vajha sok ily barátja lenne ügyünknek. Szívesen köszöntjük őt!

Ő Felsége kinevezte (XII. 19.) Ascher István miniszteri számtanácsost (aki hosszabb ideig a mi ügyeinknek is intézője volt) a bpesti tud. egyetem gazdasági hivatalának h. igazgatóját, e hivatal igazgatójává a VII. f. o.-ba.

Gr. Zichy János alapítvány alakítását határozta el (I. 21.) a snk. bpesti áll. intézetek tanári testülete, az összegyűlt adományokból. Ezt a határozatot jan. 25-én — az egész testület élén — Klis L. igazgató hozta a miniszter úr tudomására, aki azzal a kegyes kijelentéssel fogadta a tervet, hogy a sn-oktatásügyet és annak önfeláldozó munkásait úgy a humanizmus, mint a kultúra nézőpontjából egyaránt nagyrabecsüli és továbbra is jóakarattal támogatja.

Megbízás. A vkm. a gyógypedagógiai szaktanács előadói teendőivel Berkes János igazgatót az 1913. év tartamára újból megbízta.

Kinevezettek a m. kir. vall.- és közoktatásügyi minisztertől a gyógypedagógiai státusban a következő igazgatók és tanárok: Berkes János, a gyp.-i képző igazgatója a VII. fizetési osztály 3. fokozatába, Bartók Lajos (rajztanár), Hertilla Szilárd, Káplán Gyula, Török Gyula, Hobler Rezső, Kirschenheuter Ferenc, Skultéty Lajos, Schnellbach Ferenc, Kabán József, Deschenszky Ferenc (igazgató), Kegler Ferenc, Szabados Ödön, Ehling Jakab, Horváth Pál, Szabady Géza és Scholtz Lajos (igazgató) a VIII. f. o. 3. f.-ba, Halenkovics Fanny, Wolkóber János, Záborszky Árpád, Nemere Gyula, Lázár Pál, Török Sándor, Adamcsik István, Iván József, Puha László, Szobolovszky István, Ábrahám János, Müller Lajos, Tasch Péter, Karnay Árpád, Derbész Bertalan, Schreiner Ferenc, Zemkó Péter, Fürj Pál és Pirovits Jenő a IX. f. o. 3. f.-ba, Horváthné-Szabady Laura, Simon József, Sturm József, Fiedler Lajos, Lett József, Szabó Károly, Wayán Ferenc, Tamás István, Varga Béla, Deschenszky Nándor, Sándor Szilveszter, Joó Sándor, Kozma Sándor, Sz. Szabó László, Hochrein Lajos, Berinza István, Góts Ottó, Takáts Gyula, Kun Ernő, Gábor Lajos, Dankó István, Varga Róbert, Szabó Géza, Kovács Zoltán, Jávör Gyula, Volmann János, Zsutty Béla, Zengő Péter, Szirt János, Vas István, Milassin Gyula, Katona Géza, Molnár Antal, Ürmösi Jenő, Jónás A. Jenő, Klampfer Ferenc, Fehérvári Sándor, Maár János, Szász József, Mayer Dezső, Kunsch Ferenc és Szép József a X. f. o. 3. f.-ba. (180.474—1912., kelt 1913. I. 21.)

Kinevezte a V. K. M. a) Hollós Béla soproni áll. polgári iskolai rendes és sn. intézeti óraadó-rajztanárt a VIII. f. o.-ba) b) ifj. Bründl Ödönt a IX. f. o. 2. fokozatába, a snk. bpsti áll. intézetéhez középiskolai rendes rajztanárrá. (1913. I. 9. 180.697—912). B. hivatalos sküje jan. 16-án volt a testület előtt; utána Klis L. ig. üdvözlé új pályatársunkat, kifejezve azt a reményét, hogy B. megismerve a magyar sn. oktatásügy hagyományait, teljesen bele fog illeszkedni a sn. intézeti tanárok gárdájába.

A V. K. M. a snk. intézeteinek I. osztályában való használatra engedélyezte — 600 K tiszteletdíjjal — (1912. XII. 19. 169.939.) Borbély Sándornak „A némák megszólaltatása stb.“ c. könyvét. B. most rendezi sajtó alá munkáját, amely nemcsak a snk. intézeteiben, hanem a nemzetiségi vidékek iskoláiban való használatra is jónak ígérkezik. Ha elkészül, ismertetni fogjuk.

A V. K. M. az ungvári intézet átalakítására 20.000 koronát engedélyezett. Ugy értesülünk, hogy ez az összeg nem elég a végleges rendezésre.

Adomány. Papp Antal munkácsi megyés püspök 200 K-t adományozott az ungvári sn. intézet részére.

A szaktanács gyűlésének tárgyai: 1. A gyp.-i képző tanári testületének jknyve. 2. A kisegítő-iskolák tankönyv kérdése. 3. Az idegesek intézete középfokú tagozatában alkalmazott tanárok kérelme pótlék iránt. 4. Sárkány Pál abc- és olvasókönyvének bírálása. 5. A snk. egri intézetének felterjesztése az iparostanulók tankötelezettségéről. 6. Bihary Károly dr. jelentése a gyp.-i rendtartásról. 7. A szaktanácsi szabályzat tárgyalása. 8. Az egységes szervezeti szabályzat kinyomtatása. 9. A gyp.-i encyklopédia kiadása. (I. 25.)

Katonauagy. A szaktanács 27/1913. sz. a. a V. K. M. 1912. dec. 30. 179.100. sz. a. kelt rendelete értelmében az alábbiakról értesíté az intézetek igazgatóságait; A m. kir. honvédelmi miniszter 1912. dec. 23-án 108.741. sz. a. kelt és a V. K. M.-hez intézett átiratában hozzájárult a szaktanács ama javaslatához, hogy a hazai gyógyepedagógiai intézetekben alkalmazottak és a gyógyepedagógiai képző hallgatói, akik népiskolai oklevéllel is bírnak, besoroztatásuk esetén a véderőtörvény 82. szakaszában meghatározott kedvezményekben részesíttessenek, ha a kedvezmény megadása iránt folyamodnak.

Ezt a kedvezményt minden egyes esetben közvetlenül fogja a m. kir. honvédelmi miniszter megadni. Ennélfogva az illetők kérvényeiket közvetlenül a m. kir. honvédelmi miniszter úrhoz nyújtsák be. Ebben mindenkor jelezzék a születési évüket, illetőségi helyüket; valamint — amennyiben ez lehetséges — a csapattestet is, melybe beosztattak; csatolják a kérvényhez a tanítói oklevelet, a kinevezési okmányt és az intézet igazgatója által kiállított működési bizonyítványt vagy iskolalátogatási bizonyítványt is.

A már tényleg besorozottak e kedvezményért azonnal folyamodhatnak. A jövőben besorozandók pedig, amennyiben már besoroztatásuk alkalmával ilyen viszonyok között volnának, besoroztatásuk után azonnal, amennyiben pedig csak később jutnának ilyen viszonyok közé, a kérdéses viszonyok beálltával nyújtsák be folyamodványaikat.

A szóban levő 82. §. a következőket foglalja magában: „E törvény hatályba lépésétől számítandó hét évi átmeneti idő alatt a 21. szakasz 2. pontjában a) és b) alatt megjelölt hadkötelesek besoroztatásuk esetén kérelmükre a póttartalékba utaltatnak, ha olyan vidékek iskoláinál, vagy intézeteinél működnek, ahol a tanítók sorában hiány mutatkozik. Eme vidékeket a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel Horvát-Szlavonországokra vonatkozólag pedig a bánnal egyetértőleg a honvédelmi miniszter állapítja meg.

A kedvezményben részesítetteteket a tíz heti első katonai kiképező-tőber 1-ig igazolandó be.

A kedvezményben részesítetteteket a tíz heti első katonai kiképezetésre a tanítást legkevesebbé zavaró időszakban kell behívni.“

A Cházár A. bálón (I. 18) — melynek védői Gróf Almásy Györgyné, Gróf Zichy N. Jánosné és Náray-Szabó S. államtitkár voltak — ezúttal is a szokott jóhangulat uralkodott. Akik feltették a sikert, azok kellemesen csalódtak. A hölgyek, lányok, derűt varázsoltak; szinte még a háborúról is megfeledkeztünk. Az erkölcsi siker mellett az anyagi is nem várt eredményű. A bálón tapasztalt összetartás is jó bizonyosság arra, hogy egyesült erővel kell haladnunk céljaink felé! (Bárezi.)

A snk. neveléséről és oktatásáról általában c. alatt Völker J., a snk. soproni intézetének igazgatója az ottani rk. népiskola szülői értekezletén előadást tartott (dec. 15.)

Eljegyzés. Szép József váci kartársunk, január hóban eljegyezte Schroth Irénke kisasszonyt Vácon.

Kolozsvárt társaskört alakítottak a snk. Elnök: Herczeg Albert, titkár: Balázs Adolf, ügyv. aleln.: Kabán József sn. intézeti tanár.

Vetítógépet szerzett a snk. váci intézete és azt az intézet dísztermében helyezte el. Az oktatásnak jó segítőeszköze ez a készülék. (Az épülő intézeteknél jó lenne a szükséges vezetékről most gondoskodni. A vetítés-ügyre még visszatérünk, sőt továbbra is szem előtt kívánjuk azt tartani. (A szerk.)

Némaság — a beteg fül miatt. Dordi és Canestrini olasz orvosok érdekes műtétről számolnak be. Egy 28 éves kőművesről van szó, akit gyermekkorában fülgyulladás miatt megoperáltak. Az operáció nem volt szerencsés, mert utána a gyermek megnémült. Újabb műtét vált szükségessé, de a némaságot ez sem szüntette meg. A gyermek felnőtt, férfiúvá lett, de néma maradt és a füle folyton fájt. Canestrini orvos ekkor újra megvizsgálta, és kiderült, hogy az első vagy a második operációnál valahogy megsértettek egy mirigyét, amely genyesedésbe ment át és az agyműködést zavarta. A harmadik operáció aztán megszüntette a fülbajt, mire a kőműves visszanyerte beszélőképességét. („Vasárnapi Ujság“.)

A Magyar Tanítók Otthona (Bpest, IX., Kinizsi-u. 16. Telefon „József“ 24—17.) értesíté egyesületünket, hogy ennek tagjai az Otthonban megszállhatnak. A szobák kényelmesek (van gázfűtés, villany, fürdőszoba); ár (1 napra) 1.50 K (az Otthon tagjainak 1 K), fűtés 50 fil. Ugyanott mérsékelt áron jó ellátás is kapható.

Az „Ung“ c. lap karácsonykor jubilált. 50 éve lobogtatja a magyar művelődés fákláját. Ügyünknek is állandó istápolója. Üdvözljük!

Világtalanok c. tárcájában arról elmélkedik Porzó „Az Ujság“ dec. 22., 24-iki számában, melyik súlyosabb csapás: a siketség-e, vagy a vak-ság? Nem kevésbé érdekes R. S.-nek a nevezett lap jan. 19-iki számába „Egy világtalan világból“ c. a. írt válasza.

A végrehajtó-bizottság közli, hogy a dec. 19-iki gyűléséről szóló körleveléből két tag (Gönczi Gyula és Kleitsch János) aláírása másolási hibából kimaradt.

Egyesületünk kiadványai. 1. *Lapunk I—XIV. évfolyama.* Az első négy évf. ára à 25 K, de ezek csak annak adhatók el, aki az eddigi évfolyamokat mind megveszi.

2—3. *Évkönyv 1903. Évkönyv 1904.* Tartalma: az egyesület működése, közgyűlése; értekezések. 1—1 példány 50 fillér. Bélyegeken is küldhető.

4. *Juan Pablo Bonet: A betűknek elemeikre való felbontása és a némák beszédre való tanításának művészete.* Madrid, 1620. Fordította Adler Simon. Ára 2 K.

5. *Nagy Péter: Fonétizáló állvány és asztalka.* (Ismertetését l. M. S. O. 1912. 7. sz. 144. oldal.) 1 drb állvány keményfából 32 K (10 drb 300 K); fenyőfából, olajfestéssel v. barnára pácolva 27 K (10 drb 240 K); 1 drb asztalka keményfából 54 K (10 drb 490 K); fenyőfából 42 K (10 drb 360 K). A szállítási díjat és a csomagolást utánvétellel a megrendelő fizeti; ez utóbbi önköltségi árban számíttatik és a küldemény értékének 4—5%-ánál több nem lehet.

6. *Záborszky Árpád: Képek a tornatanításhoz.* (Tollrajz.) Egy sorozat (18 tábla) 15 K.

7. *Kegler F.: Adatok a S. T. O. E. 10 éves történetéhez.* Ára 25 fillér. Bélyegeken is küldhető.

*

A megrendeléseket legcélszerűbb postautalványon egyesületünk pénztárnokához küldeni. (L. a lap homlokán.)

*

Figyelembe ajánljuk, hogy a) Stern Ottónak „A mássalhangzók (konzonánsok) kifejllesztése a siketnémák I. (artikulációs) osztályában“ c. műve (fordította Váradi Zsigmond), melynek közlése most van folyamatban lapunkban: külön lenyomatként is ki fog adatni. Előjegyzéseket már most elfogadunk.

b) De l'Épée: „A siketnémák oktatása methodikus jelek által“ és „A siketnémák beszédtanításának művészete“ c. műveinek kiadása előkészítés alatt van. E két munkát Szabó Imre, a snk. bpesti áll. intézetének hittanára fordította. Előjegyzéseket e két műre is elfogadunk.

TARTALOM: A siketek és némák oktatásának reformációja (Dr. Bihari Károly). — Egy újabb tankönyv a siketnémák számára. — A siketnéma-oktatásügy feladatainak nemzetközi megvitatása. — A gyermek és a játék (Zemkó Péter). — Pedagógiai megfigyelések. — Vegyesek.